

Over de ontmoeting met de schilderijen en geschriften van Kathe Burkhart Door Arnisa Zeqo

Het was te midden van de coronapandemie, tijdens een uitzonderlijk geïsoleerde periode, dat ik het werk van Kathe Burkhart voor het eerst tegen het lijf liep. Mijn vriend en collega Hendrik Folkerts had een online introductie geregeld. Ik maakte op ouderwetse wijze een afspraak. Ik stelde mezelf voor als een personage uit een 19e-eeuwse roman, die een introductie en een rendez-vous regelde. Deze dystopische dagen, gevuld met verlies en afzondering, kenmerkten zich door een vleugje Victoriaanse beeldspraak en beleefdheden.

Er schuilde een zekere charme in het feit dat aanraking amper mogelijk was. Strikte regels bepaalden mijn dagelijkse bewegingen, en mijn hart werd overgenomen door een verlangen naar discipline. Ik maakte solo-wandelingen door mijn buurt, soms vergezeld door een vriend op gepaste afstand. Het Entrepotdok was een favoriete plek. Al slenterend langs het kanaal doemden vriendelijke gezichten op. We groetten elkaar op afstand en wisselden wat beleefde woorden uit. In die ontmoetingen durfde ik mij niet uit te spreken over de innerlijke onrust en het verlies dat ik ervoer.

De rouw om het verlies van mijn vader en mijn vorige leven had een onverwachte wending genomen. Ik werd in de greep gehouden door een penumbraal verlies van het zelf en een draaikolk van ongecontroleerde en onuitgesproken verlangens om mijzelf over te geven. Was dit allemaal een hallucinatie? Is het wel echt gebeurd?

Dit is waarom mijn ontmoeting met Kathe, haar schilderijen en haar teksten, als een noodzaak aanvoelde. Op een koude lenteavond had Hendrik een fysieke ontmoeting in haar atelier geregeld voor mij en V. Het was lente, maar wat me bij is gebleven is de kille lucht van verlaten Amsterdamse straten. Ik droeg een doorzichtig donkerpaars overhemd met knoopjes en V. een oranje trui. Waarschijnlijk was het een donderdag.

Met medische maskers op betraden we het atelier aan de Wittenburgergracht. Kloof, Lengte, Straal, Reikwijdte, Scheiding, Grootte, Spanwijdte, Rek, Breedte, Afwezigheid, Verte, Ruimte. Breuk, Ontkoppeling, Loskoppeling, Scheiding, Afbreking. Ruimte. Veilig. Ik herhaal deze woorden, synoniemen van afstand. Ze waren op meerdere niveaus belangrijk en aanwezig tijdens mijn eerste bezoek aan het atelier op een koude avond in mei 2021. Woorden ontglipten me. Ze werden een stroom van krabbels toen ik probeerde te verwoorden wat ik in die maanden had ervaren.

De deur opende zich naar een grote ruimte vol met schilderijen en foto's. Een visioen. Een andere wereld om binnen te treden, alsof ik Alice in Wonderland was en een universum betrad van kleuren, Liz Taylor, geschilderde woorden en foto's van de rosse buurt waar ik zelf woon. Veel van de schilderijen zijn nu te zien in de tentoonstelling in de ROZENSTRAAT. Aan de muur hing *Coronawijf: uit de Liz Taylor Series (Associated Press clipping), 2020*, een groot acryl schilderij gebaseerd op Kathe's ervaringen en haar ongelooflijke vermogen om met woorden in zowel het Engels als het Nederlands te spelen. Wat betekent 'coronawijf'?

Een neologisme dat vandaag de dag nog steeds sterk staat – het vatte mijn gevoel van machteloosheid tegenover de woorden volledig samen. Een tijdige bekentenis van gemengde gevoelens. Het is een woordspel met 'kutwif' en het coronavirus. Een elegante vrouw met donker haar ligt op een ziekenhuisbed. De groene deken om haar lichaam doet zowel denken aan een klinische setting als aan een weelderige, feestelijke mantel. Is ze stervende? Is ze een overlevende? Of slechts een pictogram, een teken van iets dat nog volledig begrepen moet worden?

Mijn ongemak met het onuitgesprokene voelde zich thuis tussen Kathe's personages en de geschilderde woorden: *Cut me a fucking break; Trut; Sick Puppy; Fucked, Pussy Whipped; Space*. Ik wil deze schilderijen uitschreeuwen. Ze raken mijn huid aan alsof ze van zijde en leer zijn. De beelden en woorden helpen me te reflecteren op hoe wij orde en discipline ervaren, terwijl alles op het punt staat te desintegreren en te veranderen.

Buiten dronken we wat rode wijn in de kleine tuin. Omdat het licht regende, zaten we op boomstronken en spraken we over de schilderijen en Kathe's leven in de afgelopen decennia tussen Amsterdam en New York. Ik was high, op een ander bewustzijnsniveau. Het zien van haar schilderijen vervulde me met hoop. Hoop op kunst, hoop op leven en liefde.

Een paar maanden later ben ik op een eiland dat ik liefheb. Hendrik (dezelfde die mij en Kathe aan elkaar introduceerde) en ik maken een avondwandeling langs de kust. Het is zomer, we hebben net een bijzondere maaltijd achter de rug. Pasta alle vongole. Het is augustus, en er is veel gebeurd, zowel in mijn innerlijke als uiterlijke leven sinds dat studiobezoek in mei. Als we onze favoriete bankje naderen, besluit ik te gaan zitten. Ik voel de drang om een tekst van Kathe luidop voor te lezen – aan Hendrik en aan de golven. Het is donker buiten. Ik denk aan haar atelier en hoe zij ook 's nachts voorlas. Ik herinner me haar donkere lippenstift terwijl de woorden van haar tekst over mijn tong rollen. Het perfecte geschenk aan een kunsthistoricus: een schilder die schrijft, een schrijver die schildert. Ik pak mijn telefoon en open de e-mail met de tekst *Five Fragments about Fucking* die Kathe mij enkele weken eerder had gestuurd:

"You miserable little bohemian! You're nothing but a dilettante! You want to be a big rock star, but you don't have the balls for it. I can't even find them. Are they even under there? You don't know what discipline is."

Ben ik triest, als ik een film imiteer uit een tijdperk waarin ik niet ben geboren, voor de zee, als ik de woorden van een kunstenaar die we beiden bewonderen aan hem voorlees? Ik duik in en uit mijn identificatie met de personages en woorden terwijl ik het einde van de tekst bereik:

"Maybe I am simply a disgusting, an abject hole not even worth a goodbye. Whatever..."

Ik ervaar weer diezelfde high tijdens het hardop lezen voor mijn dierbare vriend. Ik voel me sterk. Er zit zowel een gevoel voor humor in deze tekst als een slimme humor in het werk van Kathe Burkhart. Ik denk dat het een zekere logische consistentie is, die zowel spel als schoonheid impliceert. Voor de zee, na het voorlezen, praten we over haar lopende reeks Liz Taylor-schilderijen. Kathe begon de serie in 1982, een jaar na mijn geboorte. De serie duurt nog steeds voort. Ze bestaat uit grootschalige schilderijen, die portretten van de actrice Elizabeth Taylor (1931–2011) uit verschillende filmscènes of glamour tijdschriften combineren met Nederlandse scheldwoorden. Het eerste volledig uitgewerkte doek bevindt zich nu in het Art Institute of Chicago. Daar zag mijn vriend Hendrik het voor het eerst. Op een bepaalde manier vormt dat schilderij de oorsprong van mijn ontmoeting met Kathe's werk, ook al heb ik het zelf nooit van dichtbij gezien.

Het heet *Fuck you: from the Liz Taylor Series (after Bert Stern)* (1982) en toont Taylor als Cleopatra, gefotografeerd door Bert Stern voor Vogue. Op een vlakke groene achtergrond verrijst een elegante vrouw met rode lippenstift en paarse oogschaduw. Haar kleine borsten worden geaccentueerd door een harnas van metaal en slangenprint. Net onder haar hals de woorden: *fuck you*. Cleopatra, zeg ik aan zee tegen Hendrik, is het primaire beeld dat ik van Liz Taylor heb. We praten over wat Liz Taylor zou kunnen betekenen na verschillende generatieverschuivingen.

Veel jonge kunstenaars weten niet echt wie ze was. Ze betekent zoveel voor verschillende generaties. Voor mijn moeder was ze een van de grootste filmsterren, alleen niet naar haar smaak. Voor mij, opgroeïend in de jaren '90, was ze een figuur uit een voorbij tijd die je op tv kon tegenkomen. Tijdens mijn jeugd was ze een AIDS-activiste en ik wist dat ze ontelbaar vaak getrouwd was geweest. Een plat vlak waarop zoveel geprojecteerd kan worden. Wat betekent het

voor Kathe Burkhart om de Liz Taylor-serie nu nog steeds te schilderen, in plaats van alleen in de jaren '80 en '90? Wat betekent het om Liz Taylor vier decennia lang te blijven schilderen? Zoals de berg van Cézanne, maar dan totaal anders – met een ander soort vitaliteit, woede en trots. Hendrik en ik praten over hoeveel bewondering we hebben voor deze herhaling en volharding. Het is een conceptuele aanpak, zoals het werk van Hanne Darboven. En toch zijn de schilderijen transparant, camp, vlak, vol glitter en uitbarstingen van woede.

In de publicatie *The Liz Taylor Series: The First 25 Years 1982–2007*, omschrijft Kathe Burkhart haar besluit om aan een levenslang project te werken van schilderijen met Liz Taylor als hoofdpersonage. “Ze is een symbolische vrouw,” schrijft Burkhart. Zeker in 2007 bood Liz Taylor haar een manier om de starre aanbod aan identiteiten voor vrouwen te verstoren. Haar hoogtijdagen als actrice lagen in het Hollywood van de jaren '50. Later werd haar beeld vermenigvuldigd in een reeks simulacra, vlakke doeken waarop andere momenten uit de westerse geschiedenis en genderidentificaties geprojecteerd konden worden. Opgroeïend in de jaren '60 in de lagere middenklasse van Virginia, werd Kathe via de televisie met Liz Taylor geconfronteerd als rolmodel, niet via het witte doek. In die context werd Liz Taylor een voertuig om mythes rond gender en aanwezigheid te bevragen. “De taal, foto's en schilderijen in mijn werk worden gebruikt om de personages en drama's van Liz Taylor in een psychologische en klasse-context te bevragen,” schrijft Burkhart.

Vaak wordt Liz Taylor afgebeeld als een perfect slachtoffer, een eeuwige verleidster en de perfecte seksuele rebel. Maar in Burkhart's schilderijen, waarin haar figuur wordt gecombineerd met grove taal, ontstaat een neologisme op zich. “... Jij of ik mogen dan nog een slachtoffer zijn, maar onwillig, boos, wraakzuchtig en zonder een spoor van masochisme,” schrijft Burkhart. Hierin schuilt het gevoel van transgressie, de mogelijkheid tot bevrijding en het feministische gebaar van het creëren van ademruimte, een plek voor herverbeelding:

Om subliminale verlangens te verstoren, ondermijn ik de tekst van het toegeëigende beeld met verwensingen: de iconografie van de Schreeuwende Trut.

In 2022 spreken de schilderijen en teksten van Kathe Burkhart over nieuwe articulaties van gender en feministische posities. Een schreeuwende trut die zegt: *Cut me a fucking break; Trut; Sick Puppy; Fucked; Pussy Whipped. Space*. In Amsterdam, op het eiland, in het atelier en in de tentoonstellingsruimte, klinkt een stem te midden van de afstand, een stem die blijft spreken en een gevoel van thuishoren geeft.

ROZENSTRAAT

IS
IS
IS

A
A
A

RO
RO
RO

ROZENSTRAAT – A ROSE IS A ROSE IS A RO